

НАСТАВНА ЦЕЛИНА 3: Разноликост и плурализам

Како људи могу живети заједно у миру?

3.1. Како људи могу живети заједно?

Како образовање може помоћи да се развију толеранција и разумевање?

3.2. Зашто се људи не слажу у мишљењима?

На чему се заснивају разлике?

3.3. На које начине се људи разликују?

Колико су различите људске потребе?

3.4. Зашто су важна људска права?

Зашто нам је потребно законодавство да бисмо заштитили угрожене људе и њихова људска права?

ТРЕЋА НАСТАВНА ЦЕЛИНА : Разноликост и плурализам Како људи могу живети заједно у миру?

Ова целина се фокусира на три кључна појма: разноликост, плурализам и демократију. Истражује везе између њих како би подржала ученике у развијању ставова и вештина који су им потребни да би учествовали у плуралистичком, демократском друштву.

Плурализам се односи на основни квалитет модерних друштава у којима је прихваћен широк спектар (али не и свеобухватан) верских и политичких уверења (разноликост) и где идеална друштва која посматрају различите политичке странке могу бити некомпатибилна једна с другим. На пример, грађани који припадају социјалистичким странкама настоје достићи друштво које би било потпуно страно десничарски оријентисаним грађанима капиталистичког уверења. У плуралистичким друштвима, утицај многих традиција и вредности, укључујући и верска уверења, ослабљен је. Појединци могу и морају сами одлучити које ће вредности да прихвате и како желе да живе своје животе. Плуралистичка друштва, према томе, представљају изазов: појединци могу уживати већи степен личне слободе него икад пре, али морају напорније радити како би постигли договоре и компромисе без којих ниједна заједница не би могла да опстане. Ово покреће питање - које политичко уређење може обезбедити најбољи оквир за организацију одлучивања у једном отвореном, плуралистичком друштву?

У једном ауторитарном систему, једностраначкој власти, теократији, или диктатури, овај проблем је решен тако што један актер (странка или вођа) има моћ да доноси одлуке у име свих, а што је од заједничког интереса. Овакво решење је изазов плурализму, избегавајући га као и жртвујући слободу појединаца. Могућност сукоба у плуралистичким друштвима се потискује, али цена која се мора платити је веома висока: многи проблеми се не решавају на одговарајући начин и поштено, не могу се јасно изрећи.

У демократији се грађани у суштини слажу са неким принципима, правилима процедуре и правима која им дозвољавају да се не слажу у много чему, али која такође нуде средства која им омогућају да дођу до решења мирним путем. Демократија подржава мир у плуралистичким друштвима решавајући сукоб, а не сузбијајући га. Заједнички интерес је нешто што морају постићи и на чему морају заједно радити, а не да га унапред дефинише једна странка. Неслагање и конфликт су нормални и ни на који начин нису штетни све док се њихов деструктиван потенцијал држи под контролом. У демократији као облику владавине, грађанима су дата основна права као што су слобода савести, веровања и изражавања. Позивајући се на ова права, код грађана ће долазити до неслагања и сукоба, мораће да преговарају да би дошли до решења. Како би били сигурни да се слажу око правила како се носити са сукобима и како их решавати, очекује се да грађани плуралистичких демократија склопе друштвене уговоре са свим осталим грађанима како би остали унутар друштвених и политичких конвенција тог друштва.

Такав друштвени уговор укључује принцип правила већине. За неке мањинске групе, недостатак овог је што се њихова радикална визија можда никада неће остварити путем гласачких листића. С друге стране, таква друштва гарантују права политичким мањинама да следе легитимне политичке циљеве без ометања државе. Тако плуралистичке демократије увек живе с могућношћу избора радикалних власти чији би чланови, можда, хтели ограничити активности политичких противника. Због тога је важно имати законе о људским правима и слободама, уграђене у уставе демократских земаља.

Свака генерација мора разумети овај комплексан збир изазова у плуралистичким друштвима као и како се они могу срести у демократској заједници. Ово укључује поштовање неписаног друштвеног уговора без којег ниједна демократска заједница не може да преживи. Образовање за демократско грађанство и људска права може подржати ученике у развијању разумевања, ставова и вештина која су им потребна с циљем да учествују као грађани.

Поучавање о разноликости и плурализму

Ученицима који похађају наставу за ЕДЦ требало би помоћи да разумеју природу друштвене, политичке, верске и расне разноликости. Треба им помоћи да разумеју сложену природу изазова који произлазе из такве разноликости. Узимајући у обзир да већина предрасуда произлази из мањка свести и разумевања, већина нетрпељивости се може смањити рационалним преиспитивањем ставова и развијањем емпатијског резоновања.

Поучавање за разноликост и плурализам

Ученици такође треба да искусе демократску расправу како би научили да се носе с њом. Образовање за демократско грађанство би, према томе, требало искористити сваку прилику да пита ученике за мишљења о некој теми (колико год изгледала безначајна) и понуде оправданост таквих виђења. Слушајући и одговарајући на разна гледишта о истом питању, ученици ће развити не само своје властите аналитичке и изражајне вештине, већ и основне предиспозиције за толеранцију према моралној и политичкој различитости. Они ће развити способност да прихвате ситуације неслагања и контроверзе, такође ће ценити потребу за компромисом, те разумети разлике између поштеног и непоштеног компромиса. Кроз демократску расправу, ученици ће такође научити да отворене и поштене дебате захтевају да се следе одређене основне процедуре, укључујући следеће:

- свим учесницима који желе да учествују у нечему, требало би то и омогућити;
- свачије изнето мишљење би се требало слушати с поштовањем;
- учесници треба да нападају аргументе, а не људе;
- учесници би требало да уђу у расправу прихватајући могућност да би њихова гледишта могла бити модификована;
- дебате у којима се супротстављене стране чврсто држе својих ставова, често су мање корисне од истраживачких дебата, у којима циљ није „победити у свађи“ већ „боље разумети проблем“.

Ово одређује ЕДЦ као предмет у којем су процеси истраживања и дискусије важнији од јавног проглашавања дате истине. Према томе, наставници ЕДЦ развијају вештине за подршку мишљењу ученика, пре него доминацији. Истраживања показују да ученици у разреду причају више и активнији су уколико њихови наставници причају мање.

ТРЕЋА ЦЕЛИНА: Разноликост и плурализам

Како људи могу да живе заједно у миру?

Тема часа	Васпитно-образовни циљеви	Задаци	Наставна средства	Методе
Лекција 1: Како људи могу живети заједно?	Размотрити питања која се јављају када заједнице различитих вредности и уверења покушавају да живе заједно у миру. Размотрити улогу образовања у развијању разумевања међу људима различитих култура. Размотрити да ли појединци, сами по себи, могу да утичу на друштво.	Ученици расправљају о питањима која се појављују у причи. Износе критичко мишљење. Размењују идеје. Играју улоге како би истражили предмет дебате.	Копије наставног лист 3.1.	Расправа. Критичко размишљање. Изношење претпоставки. Играње улога.
Лекција 2: Зашто се људи не слажу у мишљењима?	Размотрити разлоге зашто људи имају различита мишљења о важним питањима. Развити способност вођења дискусије о спорним питањима. Размотрити које вредности су потребне да би се подржала демократска друштва.	Ученици дају изјаве, бране своје ставове у вези низа питања. Ученици анализирају изворе неслагања о спорним питањима. Ученици разматрају утицаје на њихове властите вредности. Ученици развијају смернице како би испоштовали плурализам и обезбедили квалитет дијалога о јавним питањима.	Велике налепнице за вежбу „четири угла“.	Дискусија. Рефлексија. Критичко размишљање. Развијање правила по питању сарадње.

Тема часа	Васпитно-образовни циљеви	Задачи	Наставна средства	Методе
Лекција 3: На које начине се људи разликују?	Размотрити границе једнакости у широј заједници. Препознати разлоге зашто неки људи имају различит приступ образовању. Размотрити ко је одговоран за превазилажење граница ка једнакости.	Ученици критички анализирају хипотетичку ситуацију бавећи се кључним појмовима. Ученици примењују кључне принципе на своју друштвену ситуацију. Ученици расправљају о кључним питањима насталим на часу. Ученици раде писмени задатак.	Копије приче (н. лист 3.2), копије н.листа 3.3.	Критичко размишљање. Дискусија. Развијање писаног аргумента.
Лекција 4 : Зашто су људска права важна?	Размотрити питања која се јављају када људи, различитих вредности и начина живота, покушају да живе заједно. Размотрити разлоге зашто су настали међународни инструменти за људска права, посебно тамо где су појединци и заједнице осетљиви.	Ученици се укључују у критичке анализе ситуација. Воде дискусију са супротним странама играјући улоге. Развијају кључне принципе који се заснивају на игрању улога и пореде их с упоредивим деловима Европске конв. о људ. правима. Пореде сценарио са истинитим примерима о кршењу људских права у њиховој држави. Раде презентације за друге ученике о изабраним деловима из ЕКЈП.	Копије сценарија с острвом (н. лист 3.4). Копије ситуацијских картица за сваку малу групу (н. лист 3.5). Листа кључних елемената људских права (н. лист 3.6). Велики листови папира и илустративни материјал за финалну презентацију	Критичко размишљање. Расправа. Преговарање. Групна презентација.

Лекција 1**Како људи могу да живе заједно?****Како образовање може да помогне у развоју толеранције и разумевања¹⁰?**

Васпитно-образовни циљеви	Ученици могу да: <ul style="list-style-type: none"> - разматрају питања која се јављају када заједнице различитих вредности и веровања покушавају да живе заједно у миру; - разматрају улогу образовања у развијању разумевања међу људима различитих култура; - разматрају да ли појединци, сами по себи, имају утицаја на друштво.
Задаци	Ученици расправљају о питањима везаним за причу. Укључују се у процес критичког мишљења. Размењују идеје. Ученици играју улоге како би истражили проблем.
Наставна средства	Копије наставног лист 3.1.
Методe	Расправа. Критичко размишљање. Изношење претпоставки. Играње улога.

Ток часа

На почетку, наставник говори о циљевима часа и чита причу „Школа на ободу шуме“ (наставни лист 3.1). (Алтернативно, текст може поделити на самостално читање.)

Распоређује ученике да седе у кругу и пита их шта је то што им је у причи било необично или занимљиво и зашто. Имају два минута да продискутују с партнером, пре него што поделе своја мишљења с целом групом.

Наставник подсећа ученике да расправа има за циљ размену идеја као и њихово детаљно излагање унутар одељења. Нема тачних и нетачних одговора.

Наставник затим пита: „Хајде да се сви присетимо што више људи који су можда желели да спале школу (нпр. неко од деце, неко од родитеља, члан заједнице као што је свештеник). Које мотиве су могли имати? Ко ће добити, а ко изгубити ако се школа поново не сагради? (Нпр., ако ученици не морају да похађају школу, да ли је то за њих добитак или губитак?)“

¹⁰ Засновано на лекцији коју је развила Фондација за грађанство, Лондон

Ово се може представити у облику следеће табеле:

Назив групе	Добици	Губици
Ученици		
Родитељи		
Свештеник		
Цела заједница		
Неко други?		

Наставник наводи ученике да се фокусирају на улогу учитеља у причи. Поставља питање: „Какво је ваше виђење наставника?“ – подстиче ученике да изнесу своје мишљење. Следећа питања могла би бити:

- Да ли је он био глуп, идеалиста, или храбар?
- Да ли му се дивиш или га презиреш због оног што је покушао да уради?
- Шта мислиш, који су били његови мотиви?
- Где је, по твом мишљењу, стекао своје друштвене вредности?
- Шта би он сада требало да уради и зашто? (Поново покушати или одустати?)
- Да си ти ученик ове школе, шта би волео да наставник уради?

Наставник, затим, помаже ученицима да повежу питања која су се јавила у тексту са својом заједницом. Могућа питања би била:

- Да ли мислиш да људи слични овом учитељу постоје?
- Да ли је могуће да се појединци сами изборе за промене у друштву? Размисли о примерима.

Остала важна питања везана за причу су:

- Шта мислиш, да ли би се заиста могао постићи мир између два народа ако би се њихова деца заједно школовала?
- С којим се проблемима сусрећу школе и наставници када се деца различитих вредности и вероисповести школују заједно? Како се они могу решити?

Час се може заокружити играњем улога. Пре него што је школа изгорела, неки родитељи деце из равнице су дошли код наставника с приговором, рекавши:

„У овој школи има више деце из равнице него деце која живе у шуми, па зато мислимо да не би требало да учите нашу децу о религији људи који живе у шуми. То би их могло окренути против властитог народа.“

Наставник је несрећан због овог захтева. У паровима, осмислите дијалог између једног родитеља и наставника. Изведите га пред целим одељењем.

Лекција 2

Зашто се људи не слажу?

На чему се заснивају разлике?

Васпитно-образовни циљеви	Ученици могу да размотре разлоге зашто људи имају различита мишљења о важним питањима Ученици могу расправљати о спорним питањима. Ученици могу да размотре које су вредности неопходне да би се утемељила демократска друштва
Задаци	Ученици дају изјаве ,бране своје ставове о низу питања. Ученици анализирају изворе неслагања о спорним питањима. Ученици размишљају о утицају на њихове властите вредности. Ученици развијају смернице како би подстакли поштовање за плурализам и осигурали да се квалитет поштовања и дијалога о јавним питањима потврди.
Наставна средства	Велике налепнице за вежбу „четири угла“.
Методe	Дискусија. Рефлексија. Критичко мишљање. Увођење правила по питању сарадње.

Кључни појам: Плурализам

Плурализам постоји у друштвима која немају један званичан скуп интереса, вредности или веровања. Грађани имају право на слободу мишљења, вероисповести и изражавања. Изузетак су ставови који угрожавају слободу веровања других људи, противзаконити су и неће се толерисати. Држава у којој је дозвољена само једна вера или где се не прихвата ниједна друга, није плуралистичка.

Ток часа: Наставник тражи од ученика да размотре следеће контроверзне изјаве:

Да ли се слажете или не?

- Погрешно је јести животиње.
- Ако је ученик ХИВ позитиван, не треба да буде у истом разреду са здравом децом.
- Пацифисте не би требало присиљавати да иду у војску.
- Смртну казну би требало забранити.
- Женино место је у кући.
- Деци млађој од 14 година не би требало дозволити да раде.
- Пушење би требало забранити у јавним установама.
- Људи би требало да плаћају већи порез.
- Слобода говора није добра ствар.

Сваки ћошак учионице је означен следећим изјавама:

У потпуности се слажем	Слажем се Слажем се	Не слажем се Не слажем се	Уопште се не слажем Уопште се не слажем
------------------------------	------------------------	------------------------------	--

Наставник редом чита сваку изјаву и тражи од ученика да се на основу њихових изјава о датим питањима, помере у одговарајући угао учионице. Ако не могу да се одлуче, треба да остану ту где јесу.

Када су ученици заузели своја места, наставник их пита зашто су изабрали баш то место. У овом делу не би требало допустити никакву расправу. Наставник тражи од ученика који су променили своје мишљење, да се пребаце у други угао учионице.

Наставник затим тражи од ученика да објасне зашто нису могли да се одлуче. Трбало би да запишу разлоге своје неодлучности (нпр., можда су им потребне додатне информације, није им јасно на шта се мисли, виде аргументе на обе стране, итд.).

Вежба се понавља три или четири пута с различитим изјавама. Сваки пут би учитељ требало да издвоји разлоге зашто људи имају различите ставове.

У пленарном делу, наставник наглашава да су иста питања довела до прилично различитих одговора ученика. Тада уводи појам плурализам и поставља следећа питања, објашњавајући да ће им она помоћи да разумеју разлоге постојања плурализама у друштвима:

- Размислите опет о питањима која смо размотрили. Која од њих су изазвала код вас најснажније емоције? Зашто?
- Одакле добијамо идеје, вредности и веровања? (Ово ће помоћи ученицима да виде да идеје везане за контраверзна питања, могу доћи из различитих извора.)

Наставник затим пита ученике колико на њих утиче следеће:

- идеје њихових родитеља;
- шта мисле њихови пријатељи;
- њихова религија или култура;
- медији, нпр. новине, ТВ, интернет;
- наставници;
- њихова сопствена личност.

Ученици затим раде индивидуално и слажу појмове по важности, у писаној форми, односно у облику пирамиде (најважнији појам је на врху пирамиде):

појам

појам појам

појам појам појам

Ученици, у пару, упоређују своје пирамиде. Који фактори су најважнији по мишљењу целог одељења? То се може открити на основу бодовања појмова: шест бодова за појмове на врху пирамиде, за појмове у средини четири бода, а за појмове у дну пирамиде по два бода. У групама од четверо, ученици збрајају бодове додељене сваком појму. Упоредити резултате сваке групе.

Наставник објашњава да се плурализам развија у слободном и отвореном друштву. Какогод, ниједно друштво не може да функционише без минимума заједничког договора њених чланова. Наставник тражи од ученика да наведу неке вредности или правила за која мисле да би помогла у превазилажењу одступајућих вредности или интереса. Ученици би могли, на пример, да предложе следеће:

- Поштовати туђе мишљење.
- Покушати да се ставиш у „туђу кожу“.
- Запамтити да је разговор бољи од туче.
- Покушати не вређати било кога.
- Пружити људима прилику да кажу шта мисле.

Ако се људи не могу договорити, можда нам треба механизам као што је гласање, како бисмо донели одговарајућу одлуку.

Лекција 3

На које начине се људи разликују?

Колико су различите људске потребе?

Васпитно-образовни циљеви	Ученици су у стању да: <ul style="list-style-type: none"> - препознају разлоге зашто неки људи имају неједнак приступ образовању; - схвате границе равноправности у ширим заједницама; - разумеју ко дели одговорност за превазилажење баријера равноправности.
Задачи	Ученици критички анализирају хипотетичку ситуацију бавећи се кључним појмовима. Ученици примењују кључне принципе на своју сопствену друштвену ситуацију. Ученици расправљају о кључним питањима која се јављају у лекцији. Ученици пишу писмени задатак.
Наставна средства	Копије приче. Наставни листови 3.2 и 3.3.
Методе	Критичко размишљање. Дискусија. Развијање писаног аргумента.

Кључни појмови

Разноликост: Разноликост не постоји само у вези с етничком припадношћу или националношћу, већ постоје и многе друге које раздвајају људе и које могу бити узрок озбиљних друштвених разлика, нарочито ако они у већини или они који имају власт и утицај услед мањка разумевања или саосећања, не раде ништа да поправе ситуацију.

Равноправност: Постоје две основне врсте једнакости – равноправност у шансама или равноправност у исходу. Могуће је свима пружити једнаке шансе (на пример да иду у школу), али ако се не превазиђу неке препреке (као што је инвалидитет), ова прилика некима може бити ускраћена. Једнакост исхода за циљ има да дозволи сваком детету да се школује без обзира да ли је то дете са одређеним сметњама.

Дискриминација: Понашати се према некоме неправедно на основу расе, рода, сексуалне опредељености, година, веровања, итд.

Ток часа

Наставник чита ученицима причу (наставни лист 3.2). Ова прича садржи низ комплексних питања, која могу да промакну пажњи ученика ако је не слушају пажљиво. Наставник дели наставни лист 3.3 и објашњава задатак.

Ученици раде у пару како би открили што више проблема са којима се суочава особље колеџа „Хоуп“. То записују у облику белешки у прву колону наставног листића („Проблеми“). Затим предлажу начине на које би се могући проблеми решили („Решења“), а у трећу колону („Одговорности“) додају онога за кога мисле да је одговоран да та решења спроведе. Последња колона може да остане празна до следеће етапе.

Ученици затим презентују, упоређују и расправљају о својим резултатима. Као додаток ученичким презентацијама, неки ученици би требало да припреме флип-чарт таблу с истим обрасцем као на листићу за ученике. Ако постоји графоскоп, материјал се може копирати на фолије које попуњавају парови.

Дискусија у одељењу

Наставник и ученици могу поставити нека од следећих питања:

- Да ли мислите да је директорица постигла свој циљ односећи се према сваком ученику подједнако?
- Да ли мислите да је директорица требало да поштује вредности родитеља избеглица и одвојено подучава дечаке и девојчице? Размислите о аргументима за и против.
- Да ли би било боље да су децу-избеглице учили одвојено од осталих ученика? Наведите предности и недостатке сваког приступа, прво за ученике, а затим за ширу заједницу.

Ученици би требало да имају довољно времена да детаљно обраде једно питање, а не да расправљају о свима. Важно је да разумеју да у плуралистичким друштвима људи имају различите потребе, а то може да доведе до сукоба. Због тога је важно да се на поштен начин реше ти сукоби, водећи рачуна о свим појединцима и групама (за више детаља о решавању сукоба види четврту наставну целину). У овом случају школа се може посматрати као микро-заједница у којој млади грађани наилазе на исту врсту проблема који постоје и у заједници као целини.

Следећа питања показују колико је важно ово проучавање. За даље проучавање ће бити потребан додатан час.

Колико су различите образовне потребе деце ?

Кључна питања на која ученици морају да одговоре су, наравно, а) како се носити с овим проблемима и б) да ли би школа требало да игнорише неке од њих (ако да, зашто).

На ова питања је могуће одговорити на два начина: прво, разматрањем на чије ће потребе утицати решавање или игнорисање неког проблема, и друго, идентификујући оне проблеме које може решити школска заједница.

Следећи први начин, ученици ће боље разумети посебне потребе избеглица (и локалних ученика) ако размотре следеће питање: „Која су људска или дечија права ускраћена деци избеглицама?“

Ево неколико категорија образовних потреба. Ученици би требало да пронађу примере следећих потреба и да их запишу у четврту колону наставног листића:

- емоционалне;
- потребе за учењем;
- верске;
- културне;
- језичке;
- физичке.

За сваку категорију ученици морају дати своје примере и о њима поразговарати.

Одговорност и њене границе

Конкретна питања која су се појавила у причи треба да воде до једне општије расправе о једнаким правима и образовању. Ту ће помоћи следећа питања:

- Колико је лако обезбедити најбоље образовање сваком детету, према његовим или њеним специфичним предиспозицијама и потребама?
- Шта може школа да уради и који проблеми захтевају подршку споља, на пример, додатно финансирање од стране локалне администрације?

Ученици овде следе други начин, а анализа води до важног закључка-типично, сложена питања се не могу решити само једним кораком, што у овом случају значи, на пример, проширивањем школе, запошљавањем посебно обученог кадра, итд. Такве мере образовне реформе би биле веома пожељне, али оне могу да се никада не десе јер зависе од политичких одлука (нпр. како расподелити новац добијен од пореза) о којима одлучују други, локално градско веће или министарство просвете. Људи који размишљају само у правцу предузимања тако, наоко радикалног корака, у ствари, могу завршити, а да ништа не направе осим да пребаце кривицу на друге. С друге стране, ствари се могу побољшати и предузимањем малих корака, што у овом случају значи фокусирати се на оне проблеме које директорица, наставник, ученици или родитељи могу сутра да реше ако желе, или ако се сложе.

Овде је важна трећа колона из наставног листића. Ко је одговоран, тј. ко има моћ да нешто промени? Ученици расправљају, да ли су мали кораци (побољшања унутар школске заједнице) довољни, и где су њихова ограничења. Такође могу размишљати о комбинацији малих, краткорочних корака, те већих корака који захтевају више времена. И овде, поново „школа је живот“, једно микро-друштво. Расправа о стратегијама за развој школе уводи ученике у размишљање о политичком одлучивању и стратешком планирању.

Школа је живот

Ученици могу да упореде колеџ „Хоуп“ са ситуацијом у њиховој школи користећи следећу идеју:

„На које препреке у образовању наилазе неки ученици у вашој школи? Шта мислите, ко би требало да се бави овим потребама (влада, директор, запослени или ученици)?“

За решавање овог питања могуће је применити различите методе. То може бити предмет дискусије с целим одељењем, пројекат-интервју с ученицима или се може повезати с пројектом школских новина (видети пету наставну целину).

Писмени задатак

У процесу организовања наставе и учења, важно је бити сигуран да су ученици разумели и да могу да примене оно што су научили. Један од начина да се то оствари јесте да се целокупна дискусија повеже с писменим задатком. То пружа могућност ученицима да размисле о питањима о којима се расправљало у пленарном делу, а може бити посебно корисно за спорије и темељније ученике, који често остају тихи у расправи иако у ствари имају много тога да кажу. Наставник мора да одлучи која тема најбоље одговара нивоу размишљања и разумевања ученика. Може бити довољно да ученици понове расправу и да дају свој властити суд. У захтевнијој вежби, ученици могу да повежу људска права и/или питања неједнакости у друштву, нпр.:

„Европска конвенција о људским правима и Конвенција о правима детета наводе да је дужност владе јадне земље да сваком детету обезбеди школовање и образовање.

- Да ли мислите да је школа испунила ову обавезу? (објасните)

- Шта је потребно да би деца добила образовање које заслужују?
- Шта мислите, чија је дужност да то обезбеди?
- Које друге области живота трпе као резултат неравноправности у друштву?”

Могући резултат одељењске дискусије

Помоћ за колеџ „Хоуп“

Проблеми	Решења	Одговорни	Образовне потребе
(1) Деца избеглице			
Језички проблеми	Посебни курсеви	Директорица, Општинско веће	Језичке
Дечак не говори	Терапија, индивидуална настава	Савет: директорица наставник	Језичке, емоционалне
Девојчица не може да хода	Медицински третман, Посебна настава, Савети за родитеље		Физичке
(2) Баци из места, избеглице и локални ученици			
Вршњачко насиље, задиривање Банда Претње Гуча, повређен дечак	Расправа у разреду Правила понашања Ученички надзор/мониторинг	Наставници Ученици Родитељи	Емоционалне Друштвене Ставови и вредности
(3) Наставници			
Не могу да се брину за избеглице и локалне ученике	Мања одељења Настава по сменама Више наставника	Локално веће	За учењем Језичке Културолошке Верске
(4) Родитељи			
Желе одвојене часове за дечаке и девојчице	„Не”? „ОК”?	?	Културолошке Верске

Лекција 4

Зашто су важна људска права?

Зашто нам је потребно законодавство да бисмо заштитили угрожене људе и њихова људска права?¹¹

Васпитно-образовни циљеви	<p>Ученици су способни да разумеју:</p> <ul style="list-style-type: none"> - питања која се јављају када људи различитих вредности и начина живота покушају да живе заједно; - разлоге зашто су настали међународни инструменти за људска права, нарочито тамо где су појединци и заједнице угрожени.
Задаци	<p>Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - се укључују у критичке анализе и давање приоритета одређеним ситуацијама; - дискутују кроз играње улога између две супротне стране; - развијају кључне принципе који се заснивају на игрању улога и - упоређују их са појединим деловима из Европске конвенције за људска права; - пореде сценарио са стварним примерима о кршењу људских права у њиховој држави; - раде презентације за друге ученике о изабраним деловима из Европске конвенције за људска права.
Наставна средства	<p>Копије сценарија с острвом (наставни лист 3.4). Копије ситуацијских картица за сваку малу групу (наставни лист 3.5). Кључни елементи људских права (наставни лист 3.6). Велики листови папира и материјал за цртање, који су потребни за презентацију.</p>
Методe	<p>Критичко размишљање. Дискусија. Преговарање. Групна презентација.</p>

¹¹ Базирано на лекцији која је настала у Фондацији Грађанство, Лондон (Citizenship Foundation, London).

Додатне информације

Европска конвенција о људским правима је уведена како би заштитила права оних људи чија су основна права, на пример право на живот, верску слободу или једнакост пред законом, оспорена. Све владе, чланице Савета Европе, су се сложиле да се придржавају чланова Конвенције у интересу својих грађана. Свака држава мора поднети извештај међународној заједници из области људских права у својој земљи. Поједини грађани се могу жалити Европском суду за људска права, ако верују да им држава чији су грађани, оспорава њихова људска права. Држава такође може уложити жалбу против друге државе у случајевима кршења људских права, али ово се не дешава тако често.

Европска конвенција о људским правима је уско везана за Општу декларацију о људским правима, која је уведена након геноцида у Другом светском рату.

Ток часа

Наставник користи „картице с „поделом улога“ (наставни лист 3.4) и представља сценарио и две групе које су укључене у инсценирање. Наставник прво описује острво, по могућности помоћу мапе на табли, а онда описује острвљане који тамо живе генерацијама.

Затим, говори ученицима да је стигла још једна група која жели да се насели на острву. Веома су различити од острвљана. Описује досељенике и њихов начин живота, а затим дели разред у две групе. Једна група ће глумити острвљане, а друга досељенике. Постоје два могућа начина расправљања о овим питањима (видети методе 1 и 2). За разреде који су навикли на играчке, употребити методу 1. За оне који су навикли да раде на формалнији начин, употребити методу 2.

Метода 1: играње улога

Ученици раде у пару. Један од њих глуми острвљанина, а други досељеника. Ученици морају размишљати о свим ситуацијама које су описане на малим картицама, са тачке гледишта свог народа. Започеће преговоре с другом скупином (претпостављајући да језик није препрека). Морају покушати да се договоре око следећег:

- а) Који су најозбиљнији проблеми њиховог народа?
- б) Шта желе да постигну преговорима?

Затим, наставник тражи да парови острвљана и парови досељеника седну заједно. Одглумиће састанак два народа и покушати да се усагласе око оба питања и смерница за будућност.

Треба подсетити групе, пре него започну расправу, да острвљани можда неће бити у потпуности срећни све док досељеници не напусте острво, јер њихов начин живота може бити угрожен. С друге стране, досељеници воле ово ново место и спремни су да употребе силу како би ту остали.

Наставник треба да замоли сваку групу од четири ученика да се прво договоре око најважнијих проблема с којима се група суочила, почевши од најозбиљнијег па до безначајног проблема, онолико колико време дозволи.

Метода 2: усмеравања дискусија

Ову вежбу је најбоље извести кроз играње улога, али може да се одради и са ученицима који нису навикли на то. Пола разреда ће посматрати ситуацију из угла острвљана, а друга половина из угла досељеника. Свака ситуација се описује с обе тачке гледишта. Радећи у пару, ученици одлучују који су најозбиљнији проблеми и покушавају да смисле најбољи начин за решавање

сваког питања из њиховог угла гледања. Ученике треба подсетити да постоји „идеалан“ или „праведан“ начин решавања сваког проблема, али стварност (и историја) показују да би једна страна могла да има већу корист од друге због неравнотеже моћи.

Наставник води дискусију за сваку ситуацију, разматрајући проблем и с једне и с друге тачке гледишта. Покушава постићи договор између две групе. Сваку расправу може водити један пар са сваке стране, излазећи пред цело одељење како би представили проблем онако како га они виде. Варијација ове методе јесте да парови расправљају о свакој ситуацији у којој један представља острвљане, а други досељенике.

Испитивање за методе 1 и 2

Испитати ученике о ситуацијама о којима су расправљали, постављајући следећа питања:

- Да ли су питања била једноставна или компликована? Зашто?
- Да ли је свака група добила оно што је желела да добије преговорима?
- Која група је преговарањем добила највише? Зашто?
- Да ли је једна група имала више моралних права од друге у свакој ситуацији?
- Како би могла да изгледа будућност обе групе на острву?
- Шта би могло да спречи превласт једне групе над другом?
- Напишите правила или принципе који би могли да помогну двома групама да живе заједно, у миру на острву. Упоредите тај списак с кључним елементима људских права (види наставни лист 3.6). Који од ових чланака би могао да помогне да људи попут острвљана не изгубе своје острво, свој начин живота и основна људска права?

Наставник истиче да се оваква ситуација догодила много пута у историји, нпр. када су британски досељеници колонизовали Аустралију, или Европљани Северну и Јужну Америку. У то време није било међународних закона о људским правима и многи догађаји који су се одиграли кршили су људска права домородаца. Сличне ситуације се још увек дешавају, нпр. тамо где се јужноамеричким племенима одузима њихова земља, јер међународне компаније експлоатишу руде или секу шуме.

Слављење значаја људских права

Као последњу вежбу везану за ову тему, наставник тражи од ученика (у групама) да одаберу једно од људских права које се налази у Европској конвенцији, а о којем се расправљало током ове наставне целине. Ученици, затим, праве транспарент на којем је истакнуто то право и припремају презентацију о његовој важности. Неки ученици би могли да нацртају поједине сцене играња улога острвљана, да би на драматичан начин приказали проблеме. Оне се могу презентовати у одељењу, другим вршњацима из школе или чак свим ђацима у целој школи. На тај начин се ова наставна целина може увести у пројекат који следи, ако време допусти, и ако су ученици заинтересовани.

Наставни лист 3.1

Школа на ободу шуме

Некада давно, постојала је заједница људи који су живели у густим шумама, на једном планинском венцу. Били су то религиозни људи који су своју децу васпитавали строго, како би поштовали богове свога народа. По њиховој религији, веровало се да не постоје разлике између мушкараца и жена.

Између планина и најудаљенијег дела овога краја простирало се огромно поље. Једна другачија заједница људи је живела у пољу. Они нису имали религију, али су напорно радили једни за друге. Били су жестоки ратници, а мушкарци су били доминантан пол. Жене су биле поштоване, али нису могле да постану вође.

Људи из шуме нису имали ништа са људима из поља. Мрзели су се и бојали се једни других. Некада су, чак, избијали ратови између њих.

Једног дана, млад човек стигне до руба шуме. Разгласи да жели ту да сагради школу како би се деца из обе заједнице могла школовати заједно, те како би, коначно, могао завладати мир између два народа.

Убрзо је једноставна, дрвена грађевина била спремна. Дошао је дан када је учитељ први пут отворио своју школу. Неколико деце из обе заједнице дошло је да види како ће то све изгледати. Родитељи и вође двеју заједница су гледали забринуто.

У почетку је међу децом било проблема. Ругали су се једни другима и често су избијале туче. Деца су, међутим, увидела вредност доласка у школу и ствари су се помало почеле смиривати. Наставник је био строг, али поштен, и према свим ученицима се понашао једнако. Рекао је да поштује оба начина живота, а децу је учио о њиховим различитим начинима живота.

Све више и више деце је почело да похађа школу на рубу шуме.

Међутим, убрзо је постало јасно да у школу иде више деце из поља.

Деца из шуме су сада чинила само четвртину школе. Наставник је разговарао са родитељима обе стране, како би их охрабрио и разуверио.

Али, једног јутра, наставник је стигао и видео да је неко спалио школу до темеља.

(Према причи Теда Хадлстона из Фондације за грађанство)

Наставни лист 3.2

Колеџ „Хоуп“ је школа свих својих ђака

Директорица Колеџа Хоуп је била дарежљива и хумана жена. Снажно је веровала у важност образовања. „Свако заслужује добар почетак у животу“, говорила је својим запосленима. „Не желим да некога стављате у повољнији положај у односу на друге у овој школи. То не би било поштено.“

Онда је, једног дана, у школу стигла група деце избеглица. Њихове породице су избегле из суседне државе због сукоба. Директорица се обратила радницима:

„Ови несрећни, млади људи су све изгубили. Учините да се осећају добродошли у вашим учионицама. Требало би да, што је могуће мање пате. Они нису криви за рат.“

Особље школе се сложило. Деца су распоређена у разреде према својим годинама. Већина деце избеглица су била сама у одељењу, али у једном другом одељењу школу је похађала група од четири избегличка дечака.

Убрзо су наставници приметили да постоје извесне потешкоће у вези са поступањем према деци избеглицама. Један по један, долазили су директорици са својим проблемима. „Избеглица у мом разреду не говори наш језик,“ рекао је један наставник. „Немам времена да јој преводим сваку реч. То ми одузима доста времена. Остали ученици испаштају.“ „Избеглица из мог разреда не жели ни са ким да прича.“ приметио је други наставник. „Можда је под траумом од рата. Или можда има потешкоћа у учењу. Шта да радим?“ Трећи наставник је рекао: „Имам дете које је било рањено. Она не може да хода. Не може се укључити ни у једну физичку активност, и не може да се попне степеницама до лабораторије.“

Затим су почели да се јављају и други проблеми. За време ручка, неке избеглице су злостављали и задиркивали њихови вршњаци. Називали су их погрдним именима, а нека деца су им рекла да се врате одакле су дошли.

Четворица дечака из истог разреда основала су банду да би се заштитила. Једнога дана избила је туча између једног од њих и дечака из места. Избеглица га је тешко повредио. Наставници су се жалили директорици да би дечак требало да буде избачен из школе. Директорица се питала да ли би то било поштено, узимајући у обзир све што је млади избеглица проживео. Наставници су рекли:

„Покушали смо све да ово успе, али наша деца превише испаштају. Не можемо у исто време учити децу избеглице и дати све од себе за ученике из нашег места.“

Недуго после тога, директорица је позвала родитеље деце избеглица. Они су рекли:

„Не свиђа нам се што дечаки и девојчице заједно похађају часове физичког. То се коси с нашом вером и културом.“

Директорица је коначно почела да губи стрпљење. Ово је сматрала озбиљним проблемом, али је у срцу знала да не сме губити наду.

Наставни лист 3.3
Помоћ за Колеџ „Хоуп“

Проблеми	Решења	Одговорна лица	Потребе
(1) Деца избеглице			
(2) Избеглице и локални ученици			
(3) Наставници			
(4) Родитељи			

Наставни лист 3.4**Острвљани и досељеници (картице с поделом улога)****Прва група: Острвљани**

Ви сте група острвљана. Ваш народ живи на овом острву хиљадама година. Ваши преци су покопани на светим местима у планинама, и ви верујете да су њихове душе још увек тамо.

Водите веома једноставан начин живота. Жене се старају о деци, док мушкарци лутају острвом ловeћи животиње и сакупљајући храну из бујне вегетације. Ваши људи верују да је свако одговоран за очување природе, и да је, као такву, сачува за следећу генерацију. Ваше оружје су копља, лук и стрела, те замке за животиње.

Ваша религија се заснива на поштовању природе, а ваша култура на важности ваше заједнице. Када је несташница хране, сви деле, а људи напорно раде једни за друге. Када хране има у изобиљу, људи се окупљају и певају, плешу, те причају приче. Ваш народ нема потребе да пише.

Имате само неколико закона. Вођа племена може да прогласи нове законе, ако је то потребно. Он, такође, може решити несугласице међу члановима ваше заједнице.

Друга група: Досељеници

Ви сте с групом људи који су допловили из Европе у потрази за новим начином живота за себе и своју породицу. Желите да пронађете једну од нових земаља које су откривене на другој страни света. Надате се да ћете се тамо населити како бисте саградили куће и фарме, те постали богати.

Са собом носите алат за обрађивање земље, као и пушке за лов. Ваша култура је утемељена на образовању и напорном раду. Свако жели да буде богат и да удобно живи. Немате своју религију, али верујете да би људи требало да имају право да следе своју судбину.

Желите да о стварима у својој новој заједници одлучујете на демократски начин. Напустили сте друштво где је само једна елитна група имала моћ и где су постојале велике разлике у богатству. Желите да утемељите друштво у којем су сви људи једнаки или где свако има једнаку шансу да успе.

Наставни лист 3.5

Ситуацијске картице: Острвљани

Погледајте следеће ситуације и унутар групе одлучите шта би требало да се уради.

Острвљани

1О Нове ограде

Поједини досељеници су почели да постављају ограде око својих кућа, преко стаза које сте ви увек користили како бисте пратили своја стада. Неке од њих сте срушили.

2О Уљез на туђем земљишту

Један острвљанин је прелазио преко места које су досељеници оградиле. Убијен је.

3О Мешовити брак

Један од острвљана се заљубио у досељеницу. Желе да се венчају и да живе у једној од заједница досељеника. Породица тог мушкарца је веома несрећна због тога.

4О Света места

Неки од досељеника копају у планинама у потрази за минералима, на местима (по вашем веровању) на којима живе душе ваших предака. Та места су света за вас. У знак протеста напали сте неке људе који су тамо копали.

5О образовање

Неки од досељеника су отворили школу и позвали вашу децу да се придруже и науче да читају и да пишу.

Досељеници

1Д Нове ограде

1Д Нове ограде

Острвљани су срушили неке од ограда које сте поставили да бисте ту чували животиње које сте уловили.

2Д Уљез на туђем земљишту

Острвљани су упадали на нека од места које сте оградиле за своје животиње. Једног сте упозорили, а затим упуцали.

3Д Мешовити брак

Једна од досељеница се заљубила у острвљанина. Желе да се венчају и да живе у заједници досељеника. Неки досељеници су несрећни због тога.

4Д Света места

Открили сте вредне минерале у планинама. Моћи ћете да их продате трговцима код куће. Чини се да острвљани сматрају планине светима, а ви мислите да је то само празноверје. Напали су људе који су тамо копали.

5Д образовање

Неки од досељеника су отворили школу. Позвали су острвљане да пошаљу своју децу у школу.

Наставни лист 3.6

Кључни елементи људских права¹²

1. Право на живот.
2. Заштита од тортуре.
3. Заштита од ропства.
4. Право на слободу и безбедност.
5. Право на правично суђење.
6. Право на накнаду у случају повреде.
7. Заштита од дискриминације; право на равноправност.
8. Право да се буде признат као особа; право на националност.
9. Право на приватност и породични живот.
10. Право на закључивање брака.
11. Право на личну својину.
12. Право на слободу кретања.
13. Право на уточиште.
14. Слобода мишљења, савести и вероисповести.
15. Слобода изражавања.
16. Слобода окупљања и удруживања.
17. Право на храну, пиће и дом.
18. Право на здравствену заштиту.
19. Право на образовање.
20. Право на запошљавање.
21. Право на одмор и слободно време.
22. Право на социјалну заштиту.
23. Право на политичко деловање.
24. Право учешћа у културном животу.
25. Забрана кршења људских права.
26. Право на друштвени ред који препознаје људска права.
27. Дужности појединца.

¹² Ова листа се базира на материјалима за наставнике у петој наставној целини „Права, слободе и одговорности.“